

ZAL HET ZUID-SLOE ALS NATUUR- TERREIN VERLOREN GAAN?

Tot mijn grote spijt miste ik op de lijst van het Nationale Plan het Zuid-Sloe. Daardoor werd enigszins mijn argwaan gewekt, en nu heb ik zekerheid gekregen, dat er inderdaad bijna geen kans meer is voor het Zuid-Sloe, om aan de inpolderingswerkzaamheden te ontsnappen.

Nu zullen wij, natuurvrienden, niet gaan zeuren over het verlies van een natuurgebied in deze tijd van „helpt u zelf”, wanneer dit gebied in een vruchtbare zeekleipolder, die werk en brood aan velen zal geven, kan worden omgezet; doch, daar het hier om een terrein gaat, dat men het schoonste en het rijkste van heel de Zeeuwse eilandengroep mag noemen, en dat wellicht tot de prachtigste gebieden van ons hele vaderland mag worden gerekend, acht ik het toch niet ongewenst, om een ieder ten volle te doen beseffen, welk een terrein hier verloren zal gaan.

En dan moet ik er direct bij zeggen, dat ik mij helaas onmachtig voel, u alle facetten van het daar zo uitbundige leven te laten zien; ik kan slechts één ervan belichten; het vogelleven, en verder kan ik u de overtuiging schenken, dat ook het verdere planten- en dierenleven er van het allergrootste belang is.

Het gaat hier om een gebied, dat niet zo erg bekend is bij buitenstaanders, daar het wel een beetje uit de koers en het grote verkeer ligt, en waarvoor ook in het minst geen „reclame” is gemaakt. Degenen, die het Zuid-Sloe kennen, het zijn er zo weinigen, doch die het kent, hij heeft het met hart en ziel lief, en ik doe hier dan ook een dringend beroep op al diegenen, die iets belangrijks over de rijkdom van het Zuid-Sloe kunnen mededelen, hun bevindingen en waarnemingen kort en bondig samengevat te zenden naar De Levende Natuur, zodat alles kan bijdragen tot het behoud misschien van een belangrijk gedeelte van dit unieke terrein.

Ik zal dan nu verder enkel over de vogels spreken.

We zouden het Zuid-Sloe direct kunnen verdelen in tweeën: ten eerste het schor en de spartina-velden, ten tweede de brede slijkplaten en de grote kreek met zijn brede oevers, die wemelen van organisch leven.

Het schor bestaat dus gedeeltelijk uit normale schorregrond met de gewone, hoogst interessante schorre-flora bedekt; deels uit uitgestrekte slijkgrasvelden. Dat slijkgras (*Spartina Townsendii*) is hier speciaal als slibvanger al sedert vele jaren achtereen aangeplant, en men mag zeggen, met zeer veel succes, want het heeft enorme oppervlakten aan elkander doen slibben. Het buitenlandse gewas voelt zich in de Zeeuwse en Zuid-Hollandse wateren zo goed thuis, dat het overal spontaan voor gaat komen, vaak de fraaie inheemse schorre-flora verdringend en bedervend.

Die slijkgrasvelden zijn dus speciaal voor inpoldering aangelegd, en niemand zal het verlies van deze monotoon-donkergroene velden erg betreuren, want erg fraai zijn ze niet. Ook het gewone schor verliezen we natuurlijk. En dat is ook nog overkomelijk. Weliswaar zijn er enorme vogelkolonies op de schorren gevestigd, broeden

er honderden en honderden Kapmeeuwen, talloze Visdiefjes en Tureluurs, verder Scholeksters, Wilde en Slobeenden, Gele Kwikstaarten, Graspiepers, Leeuweriken, Rietgorzen en nog wel meer, doch deze vogels kunnen wellicht over de resterende broedgebieden in de Zeeuwse wateren worden gedistribueerd. Ik denk hier in de eerste plaats dan aan de nabije Kaloot, en aan de Bastiaan de Lange- en Calandpolder in het Noordelijk Sloe, gebieden, die gelukkig wèl op het Nationale Plan voorkomen. De Visdiefjes en de andere soorten zullen hartelijk welkom zijn, al ben ik bang, dat de Tureluurbevolking op beide genoemde gebieden het maximum reeds heeft bereikt, want er broeden er ongelooflijk veel. Maar dan zitten we nog met die talloze Kokmeeuwen!

De Kaloot heeft een klein kolonietje, dat keurig in toom gehouden wordt, zodat ze geen noemenswaardige schade aan de aldaar nestelende Dwergsterns en Strandplevieren kunnen aanrichten; doch we kunnen er beslist niet meer gebruiken. Het hoeft maar een fractie van de Zuid-Sloekolonie te zijn, die zich hier dan neerlaat, en we zitten met de handen in het haar! Dat zijn nu wel allemaal zorgen voor de toekomst, maar we moeten er niettemin rekening mee houden.

Met dat al: Het verlies van de schorre zou te dragen zijn: *als de kreek en de slibvlakten maar geheel ongerept mogen blijven.*

Want die zijn van het begin tot het einde van het allergrootste belang als voedselgebied en doortrekstation voor duizenden en duizenden vogels. Nergens in Zeeland treft men zulke enorme opeenhopingen van wad- en zeevogels aan, het is een gebied van de allerbovenste plank.

En hier zit hem dus de kneep: Waar komt de beteugelingsdijk te liggen?

Aangezien ik dat niet weet, ga ik een paar mogelijkheden schetsen, waarbij ik moet opmerken, dat ik geen waterbouwkundige ben, en dus wellicht grote stommiteiten zal begaan bij het opperen van plannen, waarvoor ik bij voorbaat verschooning vraag.

1. De dam wordt gelegd van Ritthem ongeveer naar de Kaloot. Dan is vrijwel alles verloren, en voltrekt zich het noodlot van het Zuid-Sloe volkomen.
2. Hij wordt gelegd van Ritthem naar de haven van Nieuwdorp.
3. Ook het laatste gedeelte, de uitloper van de kreek wordt gespaard, en de dijk komt van Ritthem tot aan de Oude Veerdam.

Deze laatste mogelijkheid (als het tenminste tot de mogelijkheden behoort) lijkt mij, uit natuur-historisch oogpunt gezien, een ideaal, en wanneer dit gebeuren mocht, zal ieder zich wel met het verlies van de schorren in het Zuid-Sloe kunnen verzoenen.

Nu zult u vragen: waarom die kreek tot op het einde toe behouden? En dan ben ik blij, dat ik zo vaak heb rondgesnuffeld daar overal langs de waterkanten, waardoor ik weet, waar de meeste vogels, en de soorten voor zich, het liefst en het meest vertoeven.

Het kreekstuk nu, de uitloper vanaf de haven van Nieuwdorp tot aan de Veerdam, is de kinderkamer van de prachtige Bergeend. Van heinde en verre leiden de Bergeendouders hun kleinen naar dit smalle, voedselrijke, rustige en veilige kreekgedeelte. De hele lieve zomer lang vertoeven de kleintjes, weldra door hun ouders in de steek

ZAL HET ZUIDSLOE ALS NATUURTERREIN VERLOREN GAAN 153

gelaten, er bij honderden en honderden. Ze groeien er snel door het overvloedige voedsel, en vallen bijna nergens aan ten prooi.

Maar dat is niet het enige. Het is bovendien het rijkste deel van het gebied, het zit er ook altijd vol met allerlei wad- en eendvogels, die alle profiteren van rust, veiligheid en voedselrijkdom.

De andere vogels echter zouden zich enigszins kunnen verplaatsen, b.v. naar het mondingsgebied, doch ik ben er vast van overtuigd, dat het gedeelte voor de jonge Bergeenden in hun jeugd onmisbaar is, en dat het verlies ervan een enorme terug-

Archief Fotorana.

De kluten op de Schorre.

gang van de Bergeendenstand op Walcheren en Zuid-Beveland zou betekenen. Nergens elders zijn ze zo veilig voor de grillen van het klimaat, voor versterking door mensenhand, en vooral: voor de schurende en meesleurende getijdestromen, als hier, en het is dan ook geen wonder, dat vrijwel de gehele Bergeendbevolking zich hier concentreert. Werd de dijk b.v. tot aan de haven van Nieuwdorp gelegd, dan zouden de jonge Bergeenden veel meer te lijden hebben van de kracht van de getijden, waardoor ze hopeloos te gronde gaan, vooral in hun prille jeugd. Men ziet ze er dan ook zelden, wel later, als ze volwassen zijn geworden.

De Bergeend is overigens een van de karaktersvogels van het Sloe; hij is er altijd

en in groot aantal aan te treffen in zomer en winter. Hij overwintert hier namelijk geregeld, ook bij strenge vorst.

Dè karaktervogel, waardoor het Zuid-Sloe befaamd is geworden, is de Kluut. Van hoeveel belang het terrein voor deze zeldzaam fraaie en lang niet algemene vogelsoort is als voedselgebied en pleisterplaats, kan slechts blijken uit het feit, dat men er soms in de nazomer (Aug.-Sept.) duizenden exx. bijeen kan aantreffen, witte stroken op de grens van slib en water, als schuim van de branding. Stel u eens voor, een troep van een 3000 Kluten, waar kan men dat elders in ons land bewonderen? Enige honderden tot 1000 vogels zijn er bijna het gehele jaar door aan te treffen. Want, al staat het vast, dat het overwinteren van deze vogelsoort lang geen regel genoemd mag worden aan het Zuid-Sloe, toch is het een feit, dat ze er, vooral in open winters, tot diep in het najaar in behoorlijk aantal zijn aan te treffen, en in Februari keren de eerste trekkers al weer terug.

Het Sloe zonder Kluten is dan ook ondenkbaar. Het moet gezegd, dat deze vogel zich nog wel zou weten te handhaven, wanneer de dam naar de haven van Nieuwdorp werd aangelegd, doch bevorderlijk voor de stand zou het zeker niet zijn.

Het zou te ver voeren, alle vogelsoorten die hier voorkomen, stuk voor stuk te behandelen, want u zult begrijpen, dat vrijwel alle marine soorten hier verschijnen; alle mogelijke Strandloper-, Ruiter- en Plevierensoorten komen er in overvloed voor; 's winters grazen op de schorren enorme kudden Ganzen (Voor al de aardige Brandganzen vaak in zwermen van duizenden bijeen); Zwanen vertonen zich vaak op de kreek, Meeuwachtigen, Duiker- en Eendensoorten komen er vrijwel alle geregeld voor, zeldzaamheden niet uitgezonderd.

Een merkwaardig geval vormen nog de gewone Grutto's, die er vrij geregeld aan het zoute water zijn te vinden, soms in grote troepen, een unicum voor deze vogelsoort, die geheel op zoet water is ingesteld.

's Winters hebben Slechtvalken, Smellekens en Blauwe- en Bruine Kiekendieven hun jachtvelden boven de Spartina, en vertoeven op de schorren allerlei Vink-, Pieper- en Gorsachtige vogeltjes in groot aantal, azend op de zetmeelrijke zaden van de uitbundige schorre flora. De Rietgors overwintert er vrij geregeld.

En dan is er het landschap, zo indrukwekkend schoon en mooi, zo rustig en wijd. Het is een stemmingslandschap van de grootste stilte en bekoring. Ik wil u slechts één van die stemmingen geven, om dit artikel niet te lang te maken.

Ik heb er eens zitten tekenen in de ijle Septembermorgen, heel vroeg. Het vloeiende water in de kreek was geheel vlak, en de lucht was vlak, teer rozig-paars, met geen eigenlijke zon. Gladjes grijs lagen de zandbanken en de slikvelden, en onophoudelijk klonk muziek, heerlijke klanken van ontelbare Tureluurs, Kluten en Wulpen tot een hoog, zangerig geheel. Een eerste onrust was er in de atmosfeer, een naderen van de herfsttrek. En in het stille water voeren twee garnalenvissers kalmpjes stroomop. De scheepjes stampten regelmatig, en de rook kronkelde uit de schoorsteenpijp, helder weerspiegeld in de diepte.

In de rinse herfstmorgen roken de zilte gronden en planten, en was het bedrijf der

ZAL HET ZUIDSLOE ALS NATUURTERREIN VERLOREN GAAN? ☞ 155

mensen één harmonie met de natuur. Zo kan het niet blijven, dat begrijp ik. Doch ik wil uit naam van allen, die onze vaderlandse natuur zo ongerept mogelijk willen bewaren verzoeken: laat de kreek, de levensader van het Zuid-Sloe althans bestaan, het zou toch té erg zijn, wanneer het gebied totaal verloren moest gaan.

Wanneer het zo mocht zijn, dat men na enige jaren op de scheidingsdijk lopend, aan de ene zijde het graan op Zeeuwse bodem ziet gedijen, terwijl men aan de andere kant de talloze Bergeenden en Kluten ongestoord in hun levensuitingen kan waarnemen, dan is er iets bereikt, waarmee een ieder vrede kan hebben.

En, zou het niet de moeite waard zijn, alle stromen en slikken in Zeeland op de lijst van het Nationale Plan te plaatsen? We hopen het beste.

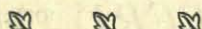
Nov. '42.

JOH. A. M. WARREN.

Naschrift. Een paar dagen nadat ik dit artikeltje had opgesteld bereikte mij een schrijven, waaruit ik de toekomstige ligging van de nieuwe dijk en van de beteugelingsdam kwam te weten. Deze zal komen te liggen van Ritthem naar Nieuwdorp. De aanbesteding voor die dam heeft reeds plaats gehad (het is nu half Nov.), en wellicht wordt al spoedig met de bedijking begonnen.

De kreek van de jonge Bergeenden zal dus verloren gaan, en ook een deel van de broedkolonies op de schorren. Het is te betreuren, dat we dit fraaie terrein verliezen. De oppervlakte van het nieuwe land zal $\pm$ 300 h.a. bedragen.

WARREN.

VAN GROEI EN BLOEI EN JAARGETIJD.

De Dotterbloemen hadden in het late voorjaar rijk gebloeid en ook flink vrucht gedragen. De opengesprongen dottervruchten met hun rijen van bonte zaadjes zien er haast weer net uit als bloemen. Die zaadjes werden mettertijd uit de vruchten geschud en lagen toen op den grond te wachten op het wassende water. Meteen kregen de Dotters een aanvechting tot herfstbloeï en ze maakten alvast nieuw blad. Doch nu kwamen de herfstregens, de plas steeg al hooger en hooger, overstroomde de groeiplaats van de dotters. Dat kwam de zaden wel ten goede, want die konden nu gaan rondrijven en door den wind worden voortgestuwd. Het is wel de moeite waard, er eens op te letten, hoe in stille afgesloten wateren de wind nog werken kan voor de verspreiding van vruchten en zaden, niet alleen van dotters, maar van lisch en els, van berk, zeggen, grassen, zelfs van Parnassia en Pyrola. Zoek het aanspoelsel op den kalen oever van heideplas of duinmeertje maar eens na.

Onze Dotters kwamen nu geheel onder water te staan. Aanvankelijk hielden ze nog hun bladeren boven, door verlenging van de bladstelen, maar eindelijk leek dat niet meer te gaan. En nu maakten ze opeens een heel nieuw stel bladeren; kleine haast driehoekige blaadjes op lange loodrechte stelen en dat geval groeide recht omhoog, zoo dat die gekke blaadjes altijd nog een paar centimeter boven het watervlak bleven.

Wij hebben hier te doen met een belangrijk verschijnsel: het vermogen van sommige planten, zich aan te passen aan een bestaan in het water. Het meest bekende voorbeeld hiervan is de Veenwortel, die dan ook terecht den naam draagt van *Polygonum amphibium*.

Zulke amphibiën onder de planten laten zich vooral gelden in duinmeren en heideplassen,